

Nếu bạn đã từng nhặt được một cuộn 35mm cũ trong kho đạo cụ, mua một thùng phim ở chợ đồ xưa, hay được tặng lại vài cuộn 16mm từ rạp chiếu đã đóng cửa, hẳn bạn sẽ hiểu thứ cảm giác rất lạ: vừa háo hức, vừa lo lắng. Háo hức vì trong tay là một mảnh lịch sử điện ảnh. Lo lắng vì chỉ cần bảo quản sai vài năm, thậm chí vài tháng, mọi thứ có thể mục nát không cứu được.

Nhiều người mới sưu tầm hay xem thùng phim đơn thuần như đồ trang trí: lau sơ qua, bày lên kệ, treo lên tường. Một thời gian sau mở ra thấy phim dính bết, mốc, hoặc bốc mùi giấm chua rất nặng. Lúc đó mới cuống lên hỏi làm sao cứu, nhưng thường đã quá muộn. Bài viết này đi theo hướng ngược lại: hiểu vật liệu trước, rồi chọn cách bảo quản và trưng bày sao cho vẫn đẹp, vẫn “điện ảnh”, nhưng không vô tình phá hỏng.

Hiểu rõ thứ mình đang giữ: phim gì, thùng gì?

Cùng là “thùng phim”, nhưng cấu trúc và độ bền khác nhau khá xa. Có vài điểm cơ bản bạn nên xác định ngay từ đầu, trước khi quyết định trưng bày hay mang cất.

Thứ nhất, phân loại theo kích thước và mục đích. Phim 35mm thường dùng cho chiếu rạp thương mại. Phim 16mm hay gặp ở trường học, đơn vị, truyền hình cũ. Có cả 8mm, Super 8 phục vụ gia đình, nhưng loại này thường không đi với thùng phim lớn kim loại, mà là lõi nhựa nhỏ. Nhìn kích thước, lỗ perforation và lõi là đoán được phần nào bối cảnh sử dụng ban đầu.

Thứ hai, bản thân cuộn phim có thể làm từ nền acetate hoặc polyester. Phần lớn phim chiếu rạp giai đoạn giữa thế kỷ 20 dùng acetate. Ưu điểm là dễ xử lý, nhưng lại bị một bệnh kinh điển gọi là “vinegar syndrome”, tức mùi giấm chua bốc lên khi nền bị phân hủy. Polyester trẻ hơn, bền cơ học hơn, khó rách, nên nhiều bản in cuối thế kỷ 20 và 21 dùng loại này. Nếu bạn kéo thử một đoạn rất nhỏ bị hỏng: acetate thường tròn, dễ gãy, polyester dẻo và khó xé. Tuy nhiên, thử nghiệm kiểu này chỉ nên làm với đoạn đã chắc chắn hỏng, không nên kiểm tra trên phần còn tốt.

Cuối cùng là bản chất của “thùng phim”. Ngày xưa, rạp dùng rất nhiều thùng kim loại mỏng, dập nổi logo hãng phim hay phòng phát hành. Sau này mới xuất hiện thùng nhựa dày, màu xám, xanh dương, vàng. Thùng kim loại nhìn đẹp, vintage, nhưng lại dẫn nhiệt tốt và dễ bị gỉ nếu ẩm. Thùng nhựa xấu hơn nhưng an toàn hơn cho phim, nếu nhựa còn tốt và không bị giòn nứt.

Trong bộ sưu tập của tôi, tôi tách hẳn 2 nhóm: thùng chỉ để trưng, và thùng thực sự còn chứa phim cần bảo quản nghiêm túc. Cách xử lý hai nhóm này khác nhau khá nhiều, dù [thùng phim](#) bên ngoài nhìn giống nhau.

Những thứ âm thầm “giết” cuộn phim

Phim ảnh không hỏng trong một ngày. Nó xuống cấp từ từ, tích tụ qua từng mùa nóng lạnh, từng lần cầm nắm, từng góc tường bị nắng chiếu vào. Nếu hiểu cơ chế hỏng, bạn sẽ dễ quyết định nên bày ở đâu, cất thế nào.

Kẻ thù lớn nhất là nhiệt độ cao kết hợp ẩm. Phim acetate và cả polyester đều chịu nhiệt kém. Đặt thùng phim sát mái tôn, gần bếp, trong kho không điều hòa, nhiệt độ thực tế có thể lên đến 35 - 40 độ C. Ở ngưỡng này, quá trình phân hủy hóa học diễn ra nhanh hơn gấp nhiều lần so với khi giữ ở 18 - 20 độ C. Thêm độ ẩm tương đối trên 60 %, nguy cơ nấm mốc tăng vọt. Mốc trên phim không chỉ là đốm trắng xấu xí, mà còn ăn vào lớp nhũ tương ảnh, để lại vết hư vĩnh viễn.

Thứ hai là sự phân hủy nội tại, nhất là với phim acetate. Khi bệnh “vinegar syndrome” bắt đầu, bạn sẽ ngửi thấy mùi giấm rất rõ ngay khi mở thùng. Bề mặt phim có thể nhăn, cuộn co lại hoặc mất phẳng. Axit acetic bốc ra không những phá chính cuộn đó, mà còn “lây” sang các cuộn khác trong cùng không gian kín. Nếu bạn trữ nhiều phim trong một tủ mà không tách những cuộn đã chua, tốc độ lão hóa cả tủ sẽ tăng đáng kể.

Ánh sáng và bụi là nhóm yếu tố khó tránh nếu bạn thích trưng bày. Ánh sáng, nhất là tia UV, phá dần độ đậm nhạt và màu sắc của hình ảnh, làm bạc màu. Bụi kết hợp với ẩm tạo thành lớp bẩn bám chặt, lâu ngày khiến phim khó chiếu, dễ xước khi chạy qua máy. Với thùng phim kim loại, bụi còn giữ ẩm trên bề mặt, đẩy nhanh gỉ sét.

Cuối cùng, đừng bỏ qua tác động cơ học. Cuộn phim quá chặt, méo, hay bị “cấn” vào thành thùng rất dễ xuất hiện vết gập cố định. Mỗi lần mở - đóng nắp mà vận mạnh cũng có thể làm biến dạng mép thùng, khiến hạn chế thông khí, một yếu tố quan trọng trong bảo quản.

Bảo quản tại gia: nguyên tắc cơ bản nhưng hiệu quả

Không phải ai cũng có điều kiện làm kho lạnh, tủ bảo quản chuyên nghiệp. Phần lớn người chơi ở Việt Nam giữ phim trong phòng khách, phòng làm việc hoặc kho trong nhà. Ngay cả như vậy, nếu tuân thủ vài nguyên tắc đơn giản, tuổi thọ phim vẫn tăng lên rất nhiều.

Không gian lý tưởng là một phòng ít thay đổi nhiệt độ đột ngột, tránh sát trần, tránh áp mái. Nếu có điều hòa, cố gắng duy trì trong khoảng 22 - 26 độ C, độ ẩm không khí từ 40 đến 55 %. Nhiệt độ thấp hơn nữa càng tốt cho phim, nhưng cần cân nhắc chi phí điện và độ thoải mái khi ở trong phòng đó. Nên tránh để thùng phim áp sát tường ngoài, nơi dễ bị nóng do nắng chiếu trực tiếp.

Thùng phim chứa phim nên đặt trên kệ cách mặt đất ít nhất 10 - 15 cm. Trên thực tế, phần sát sàn nhà luôn ẩm và nhiều bụi hơn, nhất là ở nhà phố chật hoặc tầng trệt. Kệ gỗ hoặc kệ kim loại đều dùng được, miễn là vững, không bị rung lắc. Một lỗi hay gặp là kê thùng phim thẳng lên sàn gạch, cạnh cửa sổ, rất dễ hút ẩm từ nền và bị nắng quét qua mỗi sáng.

Tuyệt đối tránh bọc kín thùng phim trong túi nylon dày rồi nhét trong tủ gỗ kín mít. Nhiều người nghĩ như vậy là “chống ẩm”, thực ra đó là tạo ra một lồng áp lý tưởng cho nấm và axit tích tụ. Phim cần không khí lưu thông vừa phải, nhất là những cuộn đã có dấu hiệu chua nhẹ. Các kho lưu trữ chuyên nghiệp thường dùng thùng có lỗ thoát khí hoặc nắp không kín tuyệt đối, có khe nhỏ để không khí đối lưu.

Nếu bạn có nhiều cuộn, hãy chịu khó phân loại. Những cuộn còn tốt, không mùi, giữ một khu riêng. Những cuộn đã có mùi giấm, hoặc nghi ngờ bị mốc, để khu khác, tốt nhất ở vị trí mát và thoáng hơn một chút. Đây không phải chuyện quá cẩn thận, mà là kinh nghiệm trả giá bằng khá nhiều cuộn phim dính bệnh chéo trong một kho chung.

Cầm, chạm và vệ sinh: đừng nóng vội

Phần lớn hư hại cơ học xảy ra trong lúc người chơi háo hức kiểm tra, mở ra xem ngay khi vừa nhận phim. Tôi từng nhận vài cuộn 16mm còn khá ổn, nhưng chủ cũ đã “vệ sinh” bằng cách lau bằng khăn ẩm có nước rửa bát, hậu quả là lớp nhũ tương bị loang, phim dính thành từng mảng.

Khi cần mở thùng, hãy rửa tay sạch, lau khô hẳn. Nếu có găng cotton mỏng hoặc găng nitrile không bột, càng tốt. Hạn chế dùng găng cao su y tế loại rẻ, vì mùi và hóa chất có thể bám lên phim. Khi nhắc cuộn, đỡ bằng hai tay ở phần lõi và mép, không bấu ngón tay vào giữa lớp phim.

Nếu chỉ cần kiểm tra sơ, bạn mở 1 - 2 vòng ngoài là đủ. Đừng cố kéo cả cuộn ra nếu không có bàn làm phim hoặc trục quay hỗ trợ. Khi cuộn quá chặt, không nên dùng lực xoay mạnh, hãy kiên nhẫn nói nhẹ từng đoạn. Mọi thao tác cần bình tĩnh, vì một lần xé rách hay gấp mạnh, dù nhỏ, cũng để lại hậu quả khi chiếu hoặc số hóa sau này.

Về vệ sinh, có hai mức. Mức nhẹ: bụi khô, lẫn ít sợi vải. Lúc này bạn có thể dùng khăn microfiber rất mềm, sạch, hoặc giấy chuyên dụng (lint free) để vuốt nhẹ bề mặt, tốt nhất là khi phim chạy qua hai con lăn sạch để không tạo vết. Tránh các loại giấy vệ sinh rẻ, vì bụi giấy bám rất nhiều.

Mức nặng: phim dính bết, mốc, hoặc có vết nhựa, băng dính cũ. Giai đoạn này, nếu bạn chưa có kinh nghiệm và hóa chất chuẩn (như isopropyl alcohol nồng độ thích hợp, dung dịch FilmRenew, FilmGuard hoặc tương đương), tốt hơn nên tham khảo người chuyên nghiệp. Trên diễn đàn quốc tế, đã có không ít ví dụ phim bị hòa tan lớp hình chỉ vì chủ nhân dùng cồn 90 độ hay dung môi tẩy keo công nghiệp.

Môi trường vi mô trong từng thùng: đừng xem nhẹ

Ngoài chuyện phòng ốc, từng thùng phim cũng tạo ra một “tiểu khí hậu” riêng. Điều thú vị là, chỉ cần thay đổi nhỏ trong cách đóng gói cũng ảnh hưởng đáng kể đến độ bền.

Với thùng kim loại cũ, khi mua về bạn nên kiểm tra kỹ mép và nắp. Nếu có gỉ, hãy xử lý gỉ ở mức bề mặt bằng chà nhám rất nhẹ, sau đó lau sạch bằng khăn ẩm và lau khô ngay. Đừng dùng hóa chất tẩy gỉ mạnh bên trong thùng, vì hơi hóa chất có thể ảnh hưởng phim, kể cả khi bạn thấy đã “khô”. Thùng bị gỉ nặng bên trong, thành mỏng, tốt nhất chỉ nên dùng như vật trưng bày rộng.

Nếu bạn muốn dùng vật liệu lót, hãy tránh lót bằng vải, foam rẻ tiền hay xốp mút không rõ nguồn gốc. Các vật liệu này thường tự phân hủy, chảy dầu hoặc sinh axit trong vài năm. Một lựa chọn an toàn hơn là giấy không axit, dùng để bọc nhẹ bên trong thùng hoặc phân cách giữa thùng và nhãn giấy cũ. Một số bảo tàng dùng túi hay màng polyester trợ đỡ bọc ngoài cuộn, nhưng nếu không kiểm soát được độ ẩm, việc này đôi khi giữ ẩm quá tốt.

Với thùng nhựa hiện đại, hãy kiểm tra độ kín của gioăng. Thùng quá kín chỉ phù hợp nếu bạn có kèm chất hút ẩm và môi trường tổng thể mát. Nếu để trong phòng thường, gioăng kín cộng với nhiệt độ cao lại làm nồng độ hơi axit bên trong

tầng, phim phân hủy nhanh hơn. Một mẹo nhỏ là dùng hộp có khe thông khí nhỏ, hoặc chủ động khoan lỗ ở vị trí nắp bên hông (tránh khoan trên mặt nắp ngang ảnh hưởng bụi rơi trực tiếp).

Trung bày mà không “giết” phim: những lựa chọn khôn ngoan

Thùng phim, nhất là loại kim loại dập chữ, có sức hút trang trí rất rõ. Treo vài thùng 35mm lên tường, đặt hai ba cuộn mở hé trên kệ là đủ tạo cảm giác “rap chiếu thu nhỏ”. Vấn đề là, càng đẹp, càng dễ bị đem ra bày, và phim vẫn còn trong đó.

Một nguyên tắc an toàn: những thùng dùng để trưng bày ngoài không gian điều hòa, hoặc chỗ có ánh sáng trực tiếp, tốt nhất nên là thùng rỗng, hoặc chỉ chứa lõi rỗng, cuộn phim đã bỏ ra. Bạn có thể giữ phim thật trong tủ kín, phòng mát hơn, rồi bày thùng giống y hệt ở ngoài. Ai đến chơi vẫn nhìn thấy, nhưng bản phim thì không bị “phơi sương” mỗi ngày.

Nếu bạn nhất quyết muốn bày cả cuộn phim thật, hãy chọn góc ít nắng nhất trong phòng, tránh hắt trực tiếp vào buổi sáng hay chiều. Có thể dùng rèm mỏng lọc bớt ánh sáng. Với cuộn mở hé, chỉ nên thả lỏng 2 - 3 vòng ngoài cho đẹp, không nên kéo nhiều để tránh bụi bám sâu vào lớp bên trong. Khi không có khách, bạn có thể dùng vải mỏng, sạch phủ nhẹ lên để giảm bớt ánh sáng và bụi.

Khung hộp kính (shadow box) là một giải pháp tốt nếu bạn muốn vừa bày vừa bảo vệ. Chọn kính có lớp lọc UV, ít nhất 70 % trở lên, sẽ giảm đáng kể hư hại do ánh sáng. Bên trong, thay vì gắn phim trực tiếp lên bề mặt, hãy dùng kẹp hoặc lõi đỡ, sao cho cuộn chỉ chạm nhẹ vào vài điểm, không bị nén. Nhược điểm là hộp kính kín sẽ giữ lại một phần ẩm và hơi axit, nên vẫn không thể treo ở nơi nóng và ẩm.

Một số người chơi kết hợp thùng phim với đèn LED làm đèn trang trí tường. Về thẩm mỹ khá thú vị, nhưng cần lưu ý nhiệt độ phát ra từ đèn. LED tốt không nóng nhiều, nhưng các bộ nguồn rẻ có thể tỏa nhiệt đáng kể, nhất là khi để trong hộp kín. Nếu muốn kiểu trang trí này, tốt nhất chỉ dùng thùng rỗng.

Một danh sách kiểm tra nhanh cho việc lưu trữ

Để giảm rủi ro, có thể dùng một bảng kiểm đơn giản cho từng cuộn hoặc từng thùng trước khi mang vào kho hay bày ra kệ:

- 1. Vị trí đặt: có tránh nắng trực tiếp, tránh sát mái và tránh gần nguồn nhiệt không?
- 2. Nền và kệ: thùng có được kê cao khỏi mặt đất ít nhất 10 cm và không tì trực tiếp vào tường ngoài không?
- 3. Tình trạng phim: đã ngửi thử xem có mùi giấm, kiểm tra nhanh 1 - 2 vòng ngoài để dò mốc hay dính bột chưa?
- 4. Tình trạng thùng: kim loại có gỉ bên trong, cạnh sắc, hay biến dạng nắp khiến quá kín hoặc quá hở không?
- 5. Phân loại: đã tách riêng những cuộn nghi chua, nghi mốc ra một khu lưu trữ khác chưa?

Mỗi lần sắp xếp lại bộ sưu tập, chỉ cần đi qua 5 câu hỏi này, bạn sẽ bắt khá sớm những vấn đề có thể cứu chữa được, thay vì để vài năm rồi mới nhìn lại.

Nghệ thuật “kể chuyện” bằng cách trưng bày

Ngoài chuyện bảo quản, người sưu tầm đồ điện ảnh thường tìm cách kể câu chuyện của mình bằng cách bày những cuộn phim. Trải nghiệm của tôi cho thấy, bộ sưu tập sống động nhất là bộ vừa gọn, vừa có logic, chứ không phải nơi bày la liệt mọi thứ nhặt được.

Có thể nghĩ theo những trục chủ đề. Ví dụ, một góc dành riêng cho phim Việt thời bao cấp, với vài thùng kim loại in tên hãng phát hành, kèm một tấm poster scan lại từ bản gốc. Góc khác cho phim ngoại nhập, kèm mẫu nhãn rập cũ, thậm chí là vé giấy. Mỗi thùng phim, mỗi cuộn trưng bày, nếu có kèm một nhãn nhỏ ghi năm sản xuất, xuất xứ, tên phim, tự nhiên sẽ bớt vô danh, bớt chỉ là “đồ cũ”.

Hạn chế lớn tôi thấy ở nhiều người mới chơi là tham trưng bày quá nhiều. Tường nào cũng treo thùng, kệ nào cũng xếp cuộn. Kết quả là khó lau chùi, khó kiểm tra, phim liên tục hứng bụi. Thay vào đó, chỉ nên chọn vài món tiêu biểu đưa ra ngoài, phần còn lại cất cẩn thận. Định kỳ 6 tháng hoặc 1 năm thay lượt, giống như triển lãm xoay vòng. Cách này vừa giúp bạn “gặp lại” bộ sưu tập của mình, vừa cho phim có thời gian nghỉ trong điều kiện tốt hơn.

Dán nhãn, ghi chép và theo dõi: thói quen nhỏ, ích lợi lớn

Tôi từng mất gần một tuần để tìm một cuộn 16mm trong hơn 40 thùng chỉ vì lúc đầu lười dán nhãn đàng hoàng. Từ đó, tôi coi việc ghi chép là một phần của thú chơi, không phải nghĩa vụ.

Mỗi thùng phim nên có ít nhất hai lớp thông tin: nhãn dán bên ngoài và ghi chép chi tiết trong sổ (có thể là sổ tay hoặc file bảng tính). Nhãn ngoài chỉ cần ngắn gọn: tên phim, định dạng (35mm, 16mm), số cuộn, tình trạng sơ bộ (tạm viết “OK”, “mùi nhẹ”, “mốc chấm” chẳng hạn). Tránh dùng bút dạ mùi đậm viết trực tiếp lên phim hoặc viết quá nhiều bên trong thùng, vì mực một số loại có thể sinh axit.

Trong sổ, bạn có thể ghi ngày nhận, nguồn gốc (mua ở đâu, của ai, giá bao nhiêu nếu muốn nhớ), lần cuối mở kiểm tra, và ghi chú đặc biệt. Ví dụ: “cuộn 2 có vài đoạn nối keo cũ”, “mặt ngoài hơi nhăn”, “cần số hóa sớm”. Mỗi năm, chọn ra vài cuộn quan trọng kiểm tra lại, cập nhật trạng thái. Nếu người thấy mùi giấm đậm hơn, ghi lại. Sau vài năm, bạn sẽ thấy rõ cuộn nào xuống nhanh, cuộn nào ổn, từ đó ưu tiên tài nguyên.

Những sai lầm thường gặp khi trưng bày thùng phim cũ

Những lỗi dưới đây tôi gặp lặp đi lặp lại khi đi thăm nhà bạn bè cùng chơi, hoặc xem ảnh chia sẻ trên mạng. Ai cũng có lý do riêng, nhưng nếu nhận diện được, bạn sẽ tránh được nhiều tiếc nuối sau này.

Sai lầm phổ biến nhất là treo thùng phim ngoài ban công hoặc gần cửa kính, nơi nắng rọi trực tiếp. Thường thì chủ nhà chỉ nghĩ đến lớp sơn ngoài và vẽ “điện ảnh” của chiếc thùng tròn, ít ai nghĩ đến đồng phim bên trong đang hứng đủ loại nhiệt và tia UV mỗi ngày. Một vài năm như thế là quá đủ để bệnh chua acetate bùng phát.

Lỗi thứ hai là coi thùng phim chỉ như “hộp sắt”. Vì vậy, người ta hay dùng nó để chứa tạp phẩm: đinh vít, dây điện, thậm chí tro nến đã cháy. Nếu là thùng đã xác định không dùng nữa, có thể không sao. Nhưng nhiều lần, tôi thấy người ta “tái sử dụng” thùng phim đang chứa phim, bên trong vẫn còn vài vòng phim mà chủ mới không nhận ra. Tốt nhất, trước khi dùng thùng cho mục đích khác, hãy mở ra kiểm tra thật kỹ.

Lỗi thứ ba là vệ sinh quá đà. Có người thấy thùng cũ bám dầu, gỉ, liền đem ngâm cả trong xô nước xà phòng, thậm chí cọ bằng bàn chải sắt. Nếu trong thùng vẫn còn phim, nước và hơi ẩm dễ len vào, bám lại lâu dài. Ngay cả với thùng chỉ để trưng, việc chà quá mạnh có thể tạo cạnh sắc, về sau mỗi lần lấy cất rất dễ làm rách tay hoặc xước phim nếu có dùng lại.

Sai lầm cuối cùng là gom tất cả cuộn phim, bất kể tình trạng, nhét vào một tủ gỗ kín, không thông khí, không kiểm tra nhiều năm. Về mặt thẩm mỹ, nhìn gọn gàng. Nhưng bên trong, bạn đang tạo một buồng ủ lý tưởng: axit, ẩm, gỗ, keo dán tủ, tất cả kết hợp lại thành môi trường cực kỳ bất lợi cho phim. Khi mở ra, thường mọi thứ đã đi quá xa.

Chuẩn bị một cuộn phim cho việc trưng bày: các bước nên làm

Nếu bạn có một cuộn phim đặc biệt thích, muốn trưng bày một cách tạm ổn cả về thẩm mỹ lẫn bảo quản, có thể đi theo quy trình gọn như sau:

1. Chọn cuộn phù hợp: ưu tiên cuộn polyester hoặc cuộn acetate còn rất ổn, không mùi, không mốc, không phải bản gốc duy nhất mà bạn cần giữ để số hóa. Nếu có hai bản giống nhau, hãy trưng bày bản kém hơn một chút, giữ bản đẹp để lưu trữ.
2. Kiểm tra và vệ sinh nhẹ: mở thùng, kiểm tra vài vòng ngoài. Nếu chỉ bụi khô, dùng khăn microfiber sạch vuốt nhẹ. Nếu thấy dấu hiệu mốc hoặc dính bết, dừng việc trưng bày, ưu tiên bảo quản và xử lý chuyên sâu.
3. Quyết định cách trưng: thùng đóng kín trên kệ, cuộn mở hé trong hộp kính, hay treo trên tường. Mỗi kiểu có đánh đổi riêng. Trưng kín trong thùng ít bụi hơn nhưng khó quan sát. Mở hé thì đẹp nhưng cần môi trường phòng tốt và kiểm tra định kỳ.
4. Bố trí vị trí: tránh nắng trực tiếp, tránh gần điều hòa thổi thẳng, tránh nơi trẻ nhỏ hay động vật có thể với tới. Nếu dùng khung kính, xem lại mặt sau có lỗ thông khí nhỏ để không giữ ẩm hoàn toàn.
5. Lập lịch kiểm tra: ghi lại ngày bắt đầu trưng bày, nhắc lại sau 3 - 6 tháng mở kiểm tra. Mỗi lần kiểm tra, ngửi thử mùi, xem bề mặt có thay đổi. Nếu thấy dấu hiệu xấu đi, ưu tiên đưa cuộn đó về khu bảo quản, thay bằng một vật khác để trưng.

Cách làm này nghe có vẻ tốn công, nhưng khi thành thói quen, mỗi cuộn chỉ mất vài phút. Bù lại, bạn giữ được cả vẻ đẹp lẫn giá trị lâu dài.

Đi xa hơn thú chơi: nghĩ về việc số hóa và chia sẻ

Rất nhiều cuộn phim cũ chứa nội dung mà ngay cả chủ sở hữu cũng chưa từng xem. Phim gia đình quay bằng 8mm, phóng sự 16mm của đài địa phương đã giải thể, bản in 35mm của một bộ phim từng bị cắt xén. Bảo quản vật lý là bước đầu, nhưng về lâu dài, nếu có điều kiện, nên nghĩ đến việc số hóa.

Số hóa không rẻ, nhưng không nhất thiết phải làm một lần tất cả. Bạn có thể, dựa vào ghi chép, chọn ra vài cuộn có giá trị nội dung cao, ưu tiên chuyển trước. Một số đơn vị làm dịch vụ số hóa chấp nhận cho xem thử một đoạn ngắn để đánh giá chất lượng trước khi quyết định. Khi đã có bản số, bạn đỡ áp lực hơn với bản phim vật lý: nếu có hư hại dần theo thời gian, ít nhất nội dung đã được cứu.

Ở Việt Nam, phong trào sưu tầm và phục chế phim cũ còn khá tự phát, nhưng càng ngày càng có nhiều nhóm, diễn đàn chia sẻ kinh nghiệm. Khi gặp trường hợp khó, như cuộn bị co rút nặng, mốc sâu, hay nghi nhiễm giấm nặng, đừng ngại hỏi ý kiến những người có phòng lab hoặc đã xử lý thành công các ca tương tự. Thái độ thực tế, không “tự xử” quá tay, thường cứu được nhiều thứ hơn.

Giữ lại cảm xúc cùng với vật thể

Thùng phim cũ không chỉ là kim loại, nhựa và vài trăm mét ảnh. Nó mang theo mùi của rạp xưa, tên của những bộ phim có thể đã thất truyền, những ký ức khó gọi đúng tên. Cách bạn bảo quản và trưng bày chúng cũng là cách bạn đối xử với ký ức.

Không cần biến nhà mình thành bảo tàng, cũng không nhất thiết phải đạt tiêu chuẩn kho lưu trữ quốc gia. Chỉ cần vài nguyên tắc: tôn trọng vật liệu, hiểu những rủi ro cơ bản, sẵn sàng hy sinh một chút tiện lợi và “đẹp ngay lập tức” để đổi lấy tuổi thọ dài hơn. Làm được vậy, những thùng phim trên kệ sẽ không chỉ là đạo cụ trang trí, mà còn là chứng nhân sống của lịch sử điện ảnh mà bạn đang tạm thời trông giữ.